

This is a self-archived version of the original publication.

The self-archived version is a publisher's pdf of the original publication.

To cite this, use the original publication:

Konst, T. 2021. Keskity kirjaan: Kasvatus ekokriisin aikana (2018). Talk-verkkolehti, HYVE / Health and Well-being 14.9.2021.

Link to the original publication: [URL](#)

All material supplied via Turku UAS self-archived publications collection in Theseus repository is protected by copyright laws. Use of all or part of any of the repository collections is permitted only for personal non-commercial, research or educational purposes in digital and print form. You must obtain permission for any other use.

Keskity kirjaan: Kasvatus ekokriisin aikana (2018)

14.09.2021

Kirjoittajat

Taru Konst Yliopettaja, erityisasiantuntija, Turun ammattikorkeakoulu

Kirjoitus on osa kirja-arvostelusarjaa Keskity kirjaan – lukuvinkkejä asiantuntijoille.

Koulutuksen tulee ennakoida tulevaa, ja siksi ajatusten ravistelu ja uudet näkökulmat ovat tärkeitä. Helposti sokeudumme kokonaisuuksille puuhatessamme totuttujen ajatusmallien pohjalta.

Veli-Matti Värrin teos Kasvatus ekokriisin aikana (2018) onnistuu herättelemään lukijan, eikä tuo herätys ole kaikilta osin miellyttävä.

Elinikäinen oppiminen, työelämäosaaminen, innovaatiot ja kompetenssit, yrittäjäyys...nämä ovat korkeakoulutuksessa keskeisiä tavoitteita, jotka ohjaavat koulutuksen arkea ja joita harvoin kyseenalaistamme. Näiden tavoitteiden taustoja ja myös seurauksia kannattaa kuitenkin pohtia.

Kirjan keskeinen ajatus on, että kasvatus- ja koulutusajattelua on uudistettava, jotta maapallo säilyisi elinkelpoisena. Nykyinen kasvatus- ja koulutusjärjestelmä pitää ylikulutusta normaalina elämäntapana. Koulutuksen tavoitteena on tuottava ja työ- ja elinkeinoelämää edistävä kansalainen. Koulutuksen ideologisena pyrkimyksenä on sitoa kasvatus- ja

koulutusinstituutit yhä tiukemmin talouden ja tuotannon välineiksi, vaikka jatkuva kulutus on ympäristön kannalta kestäväntöntä.

Värin mukaan meillä on yllin kyllin tietoa tuhoavasta suhteestamme luontoon, mutta sillä ei ole ollut ratkaisevaa vaikutusta käyttäytymiseemme tai koulutuksen toteutukseen. Luonto näyttäytyy meille yhä lähinnä ihmisen resurssivarastona.

Uskomme teknologian ratkaisevan ongelmat ja jatkamme luontosuhdetta, jota kuvaa ihmiskeskeinen omistusoikeus sekä ongelmien siirtäminen tuleville sukupolville. Esimerkkinä **Värri** mainitsee ydinjätteen, jonka uskomme voivamme haudata maanalaiseen onkaloon 100 000 vuodeksi, vaikka mitään takeita onnistumisesta ei ole ihmisen historiassa nähtävissä. Ydinjäteongelman, kuten ilmastonmuutoksen, arvellaan hoituvan jollain teknologisella innovaatiolla, josta vielä ei ole tietoa. Tätä ajattelutapaamme **Värri** kutsuu onkalometafysiikaksi, jossa etäännyttämme ongelmat: poissa silmistä, poissa mielestä.

Värin keskeinen viesti on, ettei ekokriisistä selvitä, ellei nykyistä tapaa hahmottaa maailma haasteta.

Jatkuva talouskasvu kaiken mahdollistajana sekä teknologiset ratkaisut eivät pysty riittävässä määrin ratkaisemaan meneillään olevaa ekologista katastrofia.

Veli-Matti Värin teos onnistuu herättelemään lukijan, eikä tuo herätys ole kaikilta osin miellyttävä.

Korkeakoulu on osa ekokriisiä

Värin mukaan korkeakoulutuksen tulee pystyä tiedostamaan maailman tila ja luoda opiskelijoille kriittiset ajattelu- ja toimintamallit.

Korkeakoulutusta leimaa nykyään kuitenkin kilpailussa menestyminen ja talouskasvun tukeminen. Tutkinnot muovataan työelämälähtöisiksi, jotta korkeakoulu palvelisi globaalin markkinatalouden tarpeita. Keskeinen kysymys ekokriisin aikana on kuitenkin se, millaisia edellytyksiä korkeakoulu luon ekologiselle sivistykselle, ihmisen ja luonnon kestäväälle suhteelle ja ekokriisin ratkaisemiselle.

Värri kyseenalaistaa kiinnostavasti myös elinikäisen oppimisen. Luomalla mielikuvia jatkuvasta kouluttautumisen tarpeesta yksilön työmarkkinakelpoisuus näyttäytyy aina vajavaisena. Elinikäisen oppimisen koulutuspolitiikka on tällöin globaalin maailmantalouden kannalta välttämättömäksi katsottua yksilöiden (ts. työvoiman) muokkaamista, jotta yksilöt kykenevät taloudellisesti tuottamaan työhön teknistyvässä ympäristössä. Yksilöiden on opittava jatkuvasti, koska tekniikka ja sitä kautta työn vaatimukset muuttuvat koko ajan.

Värri kuvaa elinikäistä oppimista halun loputtomana kehänä; ylikulutusta ylläpitävät yhä uudet tarpeet, joita elinikäisen oppimisen avulla luvataan tyydyttää. Huomaan suhtautuvani

elinikäisen oppimisen mantraan hieman toisin kuin ennen ja pohtivani, olisimmeko kuitenkin onnellisempia, kun tyytyisimme vähempään ja riittäisimme omana itsenämme?

Olisimmeko kuitenkin onnellisempia, kun tyytyisimme vähempään ja riittäisimme omana itsenämme?

Toivoa, mahdollisuuksia ja näköaloja

Värrin perusteltuihin näkemyksiin ekokriisin syistä ja seurauksista on helppo yhtyä, mutta lukija jää kaipaamaan lisää konkretiaa: miten tarvittavia muutoksia saadaan aikaan?

Värri toteaa, etteivät yksilön teot riitä, vaan kansalaisaktiivisuuden lisäksi tarvitaan muutoksia politiikassa ja taloudessa. Koulutuksessa tarvittava muutos tarkoittaa ekologisen sivistyksen tuomista kaiken koulutuksen ensisijaiseksi tavoitteeksi koulutusalaista riippumatta.

Värri peräänkuuluttaa myös opettajankoulutuksen uudistamista sekä jatkuvaa dialogia opiskelijoiden kanssa, jolla luodaan paitsi toivoa, myös mahdollisuuksia ja näköaloja vaihtoehtoiselle, ekologisesti kestäväälle tulevaisuudelle.

Muistan elävästi **Veli-Matti Värri** luennon, jossa hän puhui tästä kirjastaan. Esityksessä kostuivat välillä niin puhujan kuin kuulijoiden silmät, ja sama vahva tunne välittyi kirjastakin. Teos on tyyliltään akateeminen ja perustuu tutkittuun tietoon, mutta **professori Värri** saa lukijan vakuuttumaan asiastaan; mitään tärkeämpää ei ole kuin se että muutamme tapaamme elää.

Värri Veli-Matti (2018): Kasvatus ekokriisin aikana. Tampere: Vastapaino